

DOI: 10.36719/2707-1146/03/43-45

Ramil Telman oğlu Məmmədov
Azərbaycan Dövlət Aqrar Universiteti
m.ramil201979@gmail.com

ADAU-nun “BİLDİRÇİN YETİŞDİRİLMƏSİ ÜZRƏ TƏDRİS MƏRKƏZİNDƏ” TALVAR ALTINDA FARAON BİLDİRÇİNLƏRİNİN MÜXTƏLİF SİSTEMLƏRDƏ SAXLANMA TEKNOLOGİYASI

Xülasə

Məqalədə Gəncə-Qazax zonasında faraon cinsli bildirçinlərinin talvar altında müxtəlif sistemlərdə saxlanma texnologiyası müəyyənləşdirilmiş. Tədqiqat işi Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin “Baytarlıq təbabəti və zoomühəndislik fakültəsinin” nəzdində “Bildirçin yetişdirilməsi üzrə tədris mərkəzində” və “Heyvandarlıq və balıq məhsullarının istehsalı texnologiyası” kafedrasının laboratoriyasında aparılmışdır. Bildirçinlərdən yüksək ət məhsulu əldə etmək və onun keyfiyyət göstəricisini yüksəltmək məqsədi ilə talvar altında müxtəlif sistemlərdə tədqiqat işləri aparılmışdır. Tədqiqat zamanı elektrik enerjisinə qənaət etmək məqsədi ilə bildirçinlər açıq havada talvar altında saxlanılmış, gecələr işıqlanmanı natrium lampaları ilə aparmaq yolu ilə bildirçin anaclarından yüksək məhsul əldə edilməsi həyata keçirilmişdir.

Açar sözlər: faraon bildirçini, saxlanılma sistemi, talvar altı, döşəmə, qəfəs, kombinə-edilmiş, ət, natrium lampaları, közərmə lampaları, halloid lampaları

The various keeping systems of technology of pharaoh quails under penthouse in “Educational center of quails breeding” in ASAU

Summary

In this article it was determined the various keeping technology of pharaoh quails under penthouse in Ganja-Qazakh zones. The investigation work took place in ASAU 's “Educational Center of Quails Breeding” and in the laboratory of the faculty “Cattle and fish products production technology”. For getting the high meat product and for improving its quality under penthouse it was held investigation work in different keeping systems. For economy to the electric energy the quails were kept under penthouse, and at nights it was used the natrium lamps and it was getting the high products from the female quails.

Key words: pharaoh quails, keeping system, under penthouse, floor, cage, combine, meat, natrium lamps, incandescence lamps, haloid lamps

Giriş

Azərbaycanda son 10-15 ildə xırda və orta sahibkarlıq çox geniş inkişaf etməyə başlamışdır. Bildirçinçilik də əsas təsərrüfat sahələrindən biri kimi formalaşmaqda və inkişaf etməkdədir. Bildirçinliyin inkişaf etdirilməsi üçün respublikamız böyük potensiala malikdir. Bu baxımdan, Azərbaycanda bildirçinlik təsərrüfatlarına maraq xeyli artmışdı. Bildirçinlər tez yetişməliyi, onlardan alınan məhsulların keyfiyyətinin yüksək olması, eyni zamanda dünyada olan 6 cinsin respublikamızın təbii zonalarından asılı olmayaraq, həmin şəraitə tez uyğunlaşması, bildirçin saxlayanların artmasına səbəb olmuşdur. Bildirçin ətinə və yumurtasına respublikamızda olan tələbatın gündən-günə artması bu sahənin uğurlu gələcəyindən xəbər verir [Tağıyev, 2019:5 ; Tağıyev, 2015: 5].

Çox da böyük sərmayə qoymadan qısa bir müddətdə böyük mənfəət gətirən təsərrüfat sahəsi kimi bildirçinçilik ən gəlirli və rentabelli təsərrüfat sahəsidir. Bu təsərrüfat sahəsi respublikamızda da alternativ gəlir mənbəyi kimi çox böyük əhəmiyyətə malik ola bilər [Mustafayeva, 2013:4].

Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetində 2013-cü ildən başlayaraq, ADAU-nun rektoru, prof. İ.H.Cəfərovun şəxsi köməkliyi və Baytarlıq təbabəti və zoomühəndislik fakültəsinin professoru A.Ə.Tağıyevin rəhbərliyi ilə yaradılmış "Bildirçinçilik üzrə koordinasiya mərkəzi" respublikada bildirçinçiliyin inkişaf etdirilməsinə təkan vermişdir. Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin rektoru, professor İ.H.Cəfərov bu işlərin həyata keçirilməsi üçün koordinasiya mərkəzinə il boyu köməkliklər göstərir. Elə bunun nəticəsidir ki, Universitetin nəzdində 2015-ci ilin oktyabr ayından istifadəyə verilən illik dövriyyəsi 108 min baş “Bildirçin yetişdirilməsi üzrə tədris mərkəzi” üçün bina tikilmiş, bütün avadanlıqlarla təchiz edilmişdir [Tağıyev, 2019:6].

Faraon cinsli bildirçinlərin ətlik üçün yetişdirilməsi 5-7 həftə çəkir. Adətən, Azərbaycanda aparılmış tədqiqatlardan aydın olur ki, bildirçinlər kəsimə 49 günlüyündə verilir. Bildirçin əti yüksək dad keyfiyyətinə

malik olmaqla, zərif konsistensiyası, şirəliliyi və xoş ətri ilə fərqlənir. Qidalılıq, dietik və dad keyfiyyətinə görə bildirçin əti digər ətlərdən xeyli yüksəkdir [Тагиев, 2018: 27; Мамедов, 2019: 98].

Material və metodlar

Tədqiqat işi Azərbaycan Dövlət Aqrar Universitetinin “Baytarlıq təbabəti və zoomühəndislik” fakültəsinin nəzdində “Bildirçin yetişdirilməsi üzrə tədris mərkəzi”ndə və “Heyvandarlıq və balıq məhsullarının istehsalı texnologiyası” kafedrasında aparılmışdır. İsti yaz və yay aylarında elektrik enerjisinə qənaət etmək məqsədilə bildirçinləri saxlamaq üçün Azərbaycanın Səlyan, Biləsuvar, Kürdəmir, Yevlax, İmişli, Zərdab rayonlarında bildirçinləri may ayının 15-dən, sentyabr ayının 15-ə kimi xüsusi talvarlar altında saxlayırlar. Bu zaman atmosfer havasının göstəriciləri, temperatur, nisbi nəmlik, külək, yağıntılar və havanın günəş tərəfindən işıqlandırılması və qızdırılması, onların həm kliniki fizoloji halına, həm də məhsuldarlığına, bunların da təsiri altında bildirçinlərin əzələlərində olan əvəzolunmayan aminturşuların miqdarı dəyişilir. Talvar altında bildirçinlər həm döşənəkli sistemdə, həm də qəfəsli sistemdə saxlanılarkən zoogigiyenik qaydaların norma ətrafında dəyişməsi müəyyən olundu.

May ayının əvvəlində bildirçinlər talvar altına keçirilərkən talvar altında temperaturun bildirçinlərin saxlanma şəraitinə uyğun olaraq zoogigiyenik qaydada gözlənilməsi üçün soyuq günlərdə talvarın ön sahəsi hər iki sistemdə (ölçüsü uzunluq 10 m, eni isə 3,5 m-ə bərabərdir), göy rəngli Çin dövlətində istehsal olunan (örtüklə) axşam saat 7-dən səhər saat 9-a qədər örtülü şəkildə saxlanıldı (şəkil 1).

Şəkil 1. Talvar altında bildirçinlər qəfəsli sistemdə saxlanılarkən

Aparılan tədqiqatlardan aydın olur ki, bu dövrdə 30 günlükdən yuxarı bildirçinlər saxlanılarkən temperaturun yüksək olması ilə əlaqədar olaraq suyun çox qəbul edilməsi müşahidə edilir. Buna görə talvarda iki tərəfli hava cərəyanı yaratmadan temperaturu nizamlamaq məqsədilə bəzi hallarda stasionar ventilyatordan istifadə edilməlidir.

Bildirçinlər üzərində aparılmış təcrübələr göstərir ki, bildirçinlərin müxtəlif sistemlərdə saxlanması (döşəmə, qəfəs, kombinəedilmiş) ətinin keyfiyyətinə və məhsuldarlığına təsir göstərir. Ətlik istiqamətli bildirçinlərin Azərbaycanın qərb zonasında 12 gündən talvar altında, sonra 49 günlüyə qədər qəfəsdə saxlanması daha effektiv olmuşdur. Bu üsul onların ətlik məhsuldarlığına, ətin keyfiyyətinə və bildirçinlərin saxlanma faizinə daha yaxşı təsir göstərir. Bildirçinlər talvar altında saxlandıqda praktik olaraq binanı işıqlandırmağa və istilik sisteminə əlavə elektrik enerjisi tələb olunmur.

Son zamanlar bitkiçilikdə və küçələrin işıqlandırılmasında istifadə olunan yüksək gərginlikli natrium lampalarından istifadənin səmərəsi çox olduğu üçün, bunlardan bildirçinlər saxlanan binaların işıqlandırılmasında da istifadə etməyi qarşıya məqsəd qoyduq. İsti günlərdə ventilyasiya sistemini işlətmək üçün az miqdarda enerji tələbatı yaranır. Bildirçinlərdən alınan ətin kateqoriyalarının müəyyənəşdirilməsi də göstərdi ki, bildirçinlər yaz-yay aylarında talvar altında qəfəsli sistemdə saxlanarkən onlardan alınan I növ ətin miqdarı yüksək olur.

Bildirçinlər talvar altında saxlanarkən onların ətinin keyfiyyət göstəriciləri yüksək olur. Alınan nəticələrdən aydın olur ki, ətin tərkibində olan su, zülal, yağ və külün miqdarı talvar altında saxlanma sistemindən asılı olmayaraq həm döşənəkdə, həm də qəfəsli sistemdə keyfiyyətli olur.

Nəticə

Tədqiqatın nəticəsindən aydın oldu ki, bildirçinlər binada müxtəlif sistemdə saxlanarkən onların saxlanma sistemləri faraon bildirçinlərini Azərbaycanın qərb zonasında fermerlər may ayının 15-dən sentyabr ayının 15-nə kimi talvar altında saxlaya bilirlər. Fermerlər ilk 12 gün bildirçin cücələrini xüsusi binalarda 38-28⁰C-də və 60% nisbi nəmlikdə saxladıqdan sonra talvar altında saxlamaqla yüksək məhsul əldə edə bilirlər. Yaxşı olar ki, bildirçinləri ilk 12 gün döşəmədə, sonra kəsimə gedən günə kimi talvar altında qəfəsdə saxlasınlar. Talvar altında işıqlandırma sistemində ДнаТ lampalarından istifadə edildikdə 3-5,4 dəfə elektrik enerjisinə qənaət edilir. Fermerlər bildirçinləri yaz-yay aylarında saxlamaq üçün uzunluğu 10 metr, eni isə 3,5 metr olan talvarlar tikməli, işıqlanma sistemində istifadə etdikləri közərmə və halloid lampalarını natrium lampaları ilə əvəz etməlidirlər.

Ədəbiyyat

1. Tağıyev A.Ə., R.T.Məmmədov. Bildirçinlərin talvar altında saxlanılma texnologiyası. Təvsiyə, Bakı, Atra Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi. 2019, 37 s.
2. Tağıyev A.Ə., S.N.Məmmədov., M.H.Nasıyev. Bildirçinlərin intensiv yetişdirilməsi texnologiyası. Gəncə, Star Poliqrifiya. 2015, 42 s.
3. Mustafayeva S.Ə., Mustafayev D.V. Bildirçinçilik gəlirli və prespektivli biznesdir. Bakı, 2013, s. 35
4. Тагиев А.А., Мамедов Р.Т. Качество мяса перепелов в условиях содержания их под тeneвым навесом // Москва, Зоотехния, 2018, № 5, с. 26-28.
5. Мамедов, Р.Т. Показатели продуктивности перепелов в условиях содержания их под тeneвым навесом // Приоритетные векторы развития промышленности и сельского хозяйства международная научно-практическая конференции материалы, Том I, Макеевка, ГОУ ВПО ДАА, 11 апреля, 2019, с. 96-100.

Göndərilib: 01.07.2020

Qəbul edilib: 03.07.2020